

HET ONTZET.

DOOR J. BRESSEN

NIJKERK — G. F. CALLENBACH

HET ONTZET

Een vertelling uit het zuiden van Frankrijk

DOOR

J. BRESSEN

Met een inleidend woord van A. J. HOOGENBIRK

DERDE DRUK

NIJKERK — G. F. CALLENBACH

Aangenaam is 't mij met een enkel woord dit verhaal bij den lezer te mogen inleiden.

Het is een eenvoudige maar boeiende geschiedenis uit een tijd, die rijk in geloof, maar ook rijk in verdrukking om des Woords wille, ons veel heeft te zeggen.

Dat jongelui in dit boekje èn genoegen èn leering zullen vinden, waarborgt zoowel de inhoud als de wijze waarop die wordt medegedeeld. Moge zij, die 't boekje voor onze jeugd bewerkte, alleszins vrucht op haar arbeid zien!

A. J. HOOGENBIRK.

SLECHTE TIJDING.

Op een namiddag in het laatst van den herfst zat koningin Johanna, ontroerd, in gedachten verzonken in een der hooge, met tapijten behangen zalen van het koninklijke kasteel te Pau. Haar zoontje kroop rond en rolde bij haar stoel over het dikke tapijt aan haar voeten; hij maakte menige aardige en sierlijke duikeling, zooals kleine kinderen dat kunnen. Als een reusachtig, prachtig schilderij met levendige verven gekleurd, zag men door de vensters het uitgestrekte park en de golvende lijnen der Pyreneën. Maar Johanna lette noch op den zonnenschijn, die de verwijderde sneeuwtoppen als in vuur zette, noch op het stamelend gesnap van haar jongen, ofschoon dat geluid anders de schoonste muziek voor haar moederlijk oor was; zij was met haar gansche ziel verdiept in een papier, dat ze in de hand hield.

Dat papier verhaalde haar, hoe een vesting midden in de bergen door den vijand werd belegerd, en, tenzij spoedig ontzet opdaagde, zeker in zijn handen zou vallen; deze vesting was van veel gewicht voor

de zaak der Hugenoten ; want zij was de sleutel tot' een der bergpassen, welke toegang tot Spanje verleenen ; en het garnizoen had tot kommandant Gaston, graaf van Blancheville, een dapper en aanzienlijk hugenootsch officier. — Die brief was afgegeven aan de poort van het paleis door iemand, die, zoodra hij hem in handen van den portier zag, zich snel verwijderd had ; en dus was het onmogelijk meer licht over deze droevige zaak te verkrijgen. De koningin twijfelde er niet aan, dat de schrijver de een of andere bergbewoner was, den Hugenoten gunstig gezind, maar die wegens den Franschen koning vreesde voor hen partij te kiezen.

Het was in de dagen toen de Reformatie worstelde om vasten voet in het zuiden van Frankrijk te krijgen ; Gods kinderen zagen zich daar te gelijker tijd omgeven door licht en door schaduw : het licht straalde af van de jeugdige koningin Johanna van Navarre, zooals zij, vorstin en moeder, op den troon zat, met haar zoontje, Prins Hendrik, in haar armen ; doch de schaduw werd veroorzaakt door de vijandige houding van Frankrijk. Navarre weerklonk op dat oogeblik van de psalmberijming van Marot, eene berijming gezet op wijzen van nederen waarvan sommige tot op onzen tijd toe bewaard zijn ; toen vormden die psalmen de muziek van elk huisgezin, dat de zuivere waarheid des Evangelies had ontvangen ; maar te gelijker tijd slingerde Rome's priesterschaar haar banvloeken tegen hen, die het Evangelie in de handen der leeken hadden durven geven. Er was een groote beroering in de harten en in het leven der menschen ; 't was een tijd voor schoone, heldhaftige daden ; 't

was een tijd van edele zelfopoffering, zelfs in de alledaagsche geschiedenis van het menschelijk leven; een tijd voor dapper handelen en standvastig vertrouwen op God.

De juiste blik, dien Johanna in krijgszaken had, een blik, dien haar zoon erfde, overzag dat enkele dagen moesten verlopen voor men voldoende troepen bijeengebracht had, die zich door den vijand heenslaan en de belegerde plaats bereiken konden. Kreeg de graaf van Blancheville bericht, dat er hulp opdaagde, hij zou voorzeker 't uiterste beproeven tot die hulp kwam, of tot hij ontzet werd; dan was er kans, dat de vesting voor de Hugenoten bewaard bleef. Maar hoe hem tijding gezonden? Juist toen had zij niemand in haar omgeving op wien zij kon vertrouwen, om zulk een moeilijke en gevaarlijke boodschap over te brengen; al haar vertrouwdste en moedigste dienaars waren op dit oogenblik verre van hun koningin aan het werk voor de goede zaak, en zij wist niet wáar zij iemand zou vinden, die haar snel en trouw in dezen buitengewonen nood zou dienen. Geen wonder dus, dat de heldere oogen van koningin Johanna heden droevig stonden.

Op dat oogenblik werd er eenig geritsel vernomen aan de deur, waarover een zwaar zijden gordijn hing; en een dame met een kleinen jongen op den arm, van ongeveer denzelfden leeftijd als het prinsje, stapte al keuvelend met lichten tred naar binnen. Haar gelaat, bekoorlijk, zonder schoon te zijn, geleek op een dag in April; daar het een mengeling vertoonde van vroolijke glimlachjes en nadenkenden ernst; maar haar ziel scheen voornamelijk te zetelen

in de ernstige lieflijkheid harer donkere oogen.

»Uwe Majesteit neemt 't niet kwalijk,« zoo begon zij op een toon, die bewees, dat zij zich op haar gemak voelde in de koninklijke omgeving, en wel bewust dat zij een bevoorrechte gunsteling was, »mijn ondeugend schelpje heeft sedert zijn middagslaapje

gedreind om zijn prinselijk speelmakkertje. Ik heb voor hem op mijn gitaire gespeeld, ik zong een der liederen van mijn oude voedster voor hem; en zelfs liet ik zijn grootvaders zwaard, dat altijd aan het hoofdeinde van mijn bed hangt, voor hem in de zon glinsteren, een spelletje dat hem meestal vermaakt

als niets anders het kan, want de jongen toont reeds een zeldzaam krijgshaftigen aanleg; maar vandaag hielp ook dat niet, en dus dacht ik, de koningin« . . . maar plotseling hield zij op, toen zij Johanna's ge-laat zag en den brief in haar hand bemerkte en riep zij uit: »O, Mevrouw, lieve meesteres, wat scheelt er aan? Welke slechte tijding hebt gij daar?»

»O, Constance, mijn arme Constance!« riep Johanna; — de woorden ontvielen haar door de plotselinge aandoening, die de onverwachte komst der vrouw opwekte voor wie in haar koninklijk, en toch teeder hart, als 't ware een rouwklage weerklonk, sedert zij den noodlottigen brief gelezen had; doch ziende hoe haar toon en woorden de dame ontroerden, voegde zij er snel bij: »Vergeef mij, mijn lieve; mijn dwaze uitroep heeft u doen denken, vrees ik, dat de zaken slechter staan, dan zij doen.«

»Gaston,« stamelde de jonge vrouw, want haar gedachten bepaalden zich dadelijk bij haar echtgenoot, evenals een vogel bij de nadering van eenig gevaar terstond naar zijn nest vliegt.

»Gaston is, naar ik vertrouw, op dit oogenblik in Gods hoede veilig,« zeide de koningin, die haar gewone zelfbeheersching herkregen had. »Constance, gij zijt het kind van een krijgsman, en wat nog beter is, al zijt gij maar een vrouw, gij zijt een van Gods krijgsknechten. Ik wil u niet behandelen, zooals ik een van onze teere dames behandelen zou, die niet meer sterkte bezitten dan haar eigen borduurnaalden. Verzamel al uw moed, steun op den Heer uw God en lees dit,« en . . . zij gaf haar den brief.

Constance van Blancheville nam hem aan op een

wijze, die de waarheid bewees van het woord, dat de koningin juist gezegd had. Zij was reeds eenigszins zich zelve weer meester; en ofschoon haar vriendelijke mond een weinig beefde, schitterden haar oogen en het was haar, als zweefde in haar nabijheid een engel om haar te sterken; het eenige bewijs van haar aandoening was, dat zij het knaapje wat vaster aan haar hart drukte, terwijl zij las. Onbewust van het zwaard, dat in het hart zijner moeder drong, strekte de kleine zijn mollige armpjes uit naar het prinsje op het tapijt, terwijl hij met kinderlijke geluidjes hem riep.

»Maar Mevrouw,« riep zij na de lezing uit, »er zijn dappere lieden, die Gastons krijgsmakkers waren, en die door den vijand zich een weg zullen banen om hem ter hulp te komen; evenals hij het voor hen zou doen, als zij in zijn plaats waren.

»Eenige dagen zullen er meê gemoeid zijn om een tamelijke afdeeling soldaten bijeen te brengen, die wij kunnen zenden met de gegronde hoop, dat zij slagen,« zeide Johanna treurig. »Had ik maar een stoutmoedigen, vertrouwden boodschapper, die het wilde wagen tot de vesting door te dringen en Gaston te smeeken vol te houden, dewijl zijn koningin alle krachten inspant om hem te helpen.

Daarop somde zij luide voor Constance, gelijk zij te voren dit in zich zelve gedaan had, al de namen op van haar trouwste dienaars en vrienden; en bewees haar, hoe geen hunner op dit bedenkelijk oogenblik van dienst kon zijn voor deze moeielijke zending.

De jonge vrouw stond eenige minuten, nadat de

koningin uitgesproken had, met een moedeloos neergebogen hoofd; in het vertrek heerschte stilte, slechts afgebroken door het vroolijk gekraai van een der kinderen. Plotseling hief Constance zich op met een vlugge, driftige beweging, welker fiere sierlijkheid Johanna herinnerde aan het krijgshaftig uiterlijk van Constance's vader, den ouden baron, die strijdende voor het geloof was gevallen. Zij opende haar lippen als om te zeggen wat in haar hart omging; doch zij scheen van voornemen te veranderen; zij bukte en schikte de plooiën van het zwart fluweelen kleed der koningin en fluisterde daarbij: »Nog slechts één dienstbetoon aan mijn vorstin.« — Zij was vóór haar huwelijk hofdame geweest, en sedert zij deze betrekking niet meer vervulde, hielp zij nog vaak uit liefhebberij haar gebiedster kleeden; thans bukte zij nog dieper, tot haar lippen de hand der koningin drukten; en Johanna hoorde haar iets murmelen, waarvan zij alleen de woorden: »Mijn God, o, mijn echtgenoot, onderscheiden kon; maar, vóór de koningin kon vragen wat zij bedoelde, had de gravin de zaal verlaten.

De koningin begreep, dat de droefheid haar had overmeesterd, en zij zich haastig verwijderde om te weenen; maar wat was de beteekenis geweest van die flikkering in Constance's oogen? Doch Johanna kon zich den tijd niet gunnen om bij die vraag stil te staan en zij nam zich voor den volgenden morgen vroeg Constance te gaan bezoeken, als de eerste hevigheid harer droefheid voorbij zou zijn; en daarop trok zij al haar aandacht te zamen op hare koninklijke bezigheden; en wel allereerst om brieven

te schrijven, ten einde de noodige manschappen bijeen te brengen voor het ontzet van den graaf van Blancheville.

II.

DE NACHTELIJKE RIT.

De maan goot haar volle stralen uit over Pau, en deed een wonderlijke speling van licht en schaduw ontstaan in de straten der oude stad; zij kroonde het kasteel met schitterende kanteelen, en baadde de gansche, schoone landstreek in een zee van heerlijkheid: zij veranderde de besneeuwde bergen in reusachtige zilveren muren, en hulde ieder voorwerp in een gewaad van schoonheid, zooals men dit bij het schelle daglicht niet ziet.

Langs den weg, die van Pau naar de bergen voert, reed een eenzame reizigster; het was een vrouw, gekleed in een eenvoudigen, langen, grijzen mantel met kap, gelijk in die dagen door de poortersvrouwen gedragen werd, als zij op reis gingen. Zij reed op een bruin paardje, dat bedaard doorstapte. Er was niets in haar verschijning dat de deftige dame verried, en toch was die gedaante niemand minder dan de hoogwelgeboren gravin van Blancheville.

Wat was in haar omgegaan terwijl zij naast de koningin stond, en de droeve tijding over den ge-

vaarlijken toestand, waarin haar echtgenoot zich bevond, haar met onuitsprekelijken angst vervulde? — Haar leven was innig met het zijne saamgeweven, en het was alleen haar blijmoedig vertrouwen op God en haar aangeboren zielskracht, die haar bij zijn vertrek naar het oorlogstooneel kalm en opgeruimd had doen blijven; en nu, terwijl zij naast de koningin stond, was de gedachte haar door de ziel gevaren: »O, kon ik hem redden, kon ik dat groote werk voor Gods volk verrichten, kon ik die belangrijke vesting voor de Hugenoten behouden!»

Haar vastberaden, flink karakter was begaafd met een kracht boven de gewone sterkte van het vrouwelijk geslacht, en daardoor rijpte de gedachte, »indien ik het kon,« snel tot een besluit: »ik zal het doen.« — Wat is er verhevener voor een vrouw dan haar leven te wagen voor haar echtgenoot en haar God? Wat is er zoeter, dan voor die beiden te sterven? — Maar gesteld, dat God haar bestemde om het middel te zijn tot redding van haar echtvriend, dat God haar bestemde om dit werk voor Hem te doen, hoe groot moest dan niet haar blijdschap, haar triomf wezen? En voorzeker, de Heer wilde haar als zijn werktuig gebruiken, anders zou Hij dit stoutmoedig voornemen niet in haar hart gegeven hebben; in haar hart, 't hart van een zwakke vrouw! Voorzeker, Hij, op wien zij vertrouwde van haar vroegste jeugd aan, zou haar veilig door 't gevaar heenbrengen.

Dit alles ging met de snelheid van het weerlicht door de ziel van Constance, terwijl de koningin tot haar sprak, en met de aangeboren openhartigheid

en ongekunsteldheid van haar inborst wilde zij het aan Johanna mededeelen, toen zij zich eensklaps bedacht. — Niettegenstaande haar moedigen en krachtigen aard was koningin Johanna koelbloedig en omzichtig; waarschijnlijk zou zij de onderneming al te gevaarlijk vinden. Ondanks haar vurig verlangen, om den graaf van Blancheville bericht te zenden, zou zij Constance zeker beslist verbieden ook maar voor een oogenblik zulk een plan te koesteren; daarom zweeg de jonge vrouw, nam een overhaast afscheid van de koningin, ging weg om haar voor nemen verder met gebed te overwegen, alvorens zij tot de uitvoering overging.

Het huis van de gravin was op korten afstand van het koninklijk verblijf; daarheen ging zij, gaf het kind aan zijn kindermeid, trok zich terug in haar eigen kamer en zat neder om te overleggen. Haar voornemen was, wel bezien, niet zoo onbezonnen, als het iemand kon voorkomen, die niets van haar en haar vroeger leven wist. Zij had van haar onversaagden vader een moed, wilskracht en vastberadenheid geërfd, die onder vrouwen vrij ongewoon zijn; haar kindsheid had zij midden in de bergen doorgebracht, nabij dezelfde vesting, nu door haar gade verdedigd; zij kende ieder hobbelig pad, ieder ravijn net zoo nauwkeurig, als andere dames de wandelpaden in haar tuin kennen; en het vrije leven harer jeugd had haar aangeboren onvervaardheid gestaald.

Haar oude voedster, Maria, woonde in een huisje bij de bergen op slechts enkele uren rijdens van Pau verwijderd; die voedster wilde zij opzoeken en haar,

zoowel als haar zoon Pieter, overhalen om bij de onderneming hulp te verleenen. Maria en Pieter waren zeer aan de gravin gehecht, en de goede zaak van harte toegedaan; het was Maria geweest, die de kleine Constance 't eerst onderwezen had in de waarheid, en deze vertrouwde dat en haar oude voedster en haar zoogbroeder in alles haar zouden bijstaan. Bovendien verwachtte zij veel van de schranderheid en het doorzicht der bejaarde vrouw, voorzeker deze was een nuttige bondgenoot. Ja, zoo eindigde zij haar overlegging en gebed, ja, zij zou het waagstuk bestaan, zij zou het ondernemen voor haar God en haar echtgenoot. Toch was zij een wijle aan zielsangst ter prooi, toen de gedachte aan haar kind haar aangreep; indien de kleine er zijn moeder bij verloor? Wat dan? — Wat zou er dan van hem worden? — Indien hij haar moest missen? . . . God zou voor hem zorgen, haar hemelsche Vader zou de vader van het weesje zijn; zoo dacht zij, aan Hem droeg zij den kleine op.

Nu haar besluit genomen was, begon zij te overdenken wanneer zij tot de uitvoering kon overgaan. Dienzelfden nacht nog zou zij zich op weg begeven; 's nachts was de beste tijd voor haar geheime onderneming; alléén uit te rijden was voor een dame van stand in die dagen iets ongewoons, dat zou de aandacht trekken; 's nachts was er weinig kans, dat er lieden op straat of langs den weg waren, die haar zagen of herkenden; en ging zij dien nacht reeds weg, dan was het onmogelijk, dat de koningin haar voornemen ontdekte en haar verbod 't plan te volvoeren.

De bezittingen van haar echtgenoot lagen in een verafgelegen streek van Gascogne; en haar bedienden konden denken, dat haar tegenwoordigheid aldaar noodzakelijk werd vereischt voor de een of andere zaak van gewicht, waarvoor de graaf, door den krijg afwezig, niet zorgen kon.

Toen het geheele huis in de rust was, verliet de gravin haar kamer in het kleed van een burgervrouw; een klein exemplaar van het Nieuwe Testament aan haar hart gedrukt — zulk een boek was in die dagen in Frankrijk geen kleine schat; — in haar gordel stak een korte, scherpe ponjaard van haar vader; als een grijze schim gleed zij door de stille gangen. Voor de deur gekomen van de kamer waar haar jongetje lag, zou zij in tranen uitgebarsten zijn, maar een krachtig gebed hield tranen en snikken terug, en zachtjes draaide zij de kruk om en trad binnen. Zij liep gevaar de kindermid wakker te maken, die in een bed vlak bij het kribje van den kleine sliep; maar heengaan zonder een afscheidsblik op haar zoon geslagen te hebben, dat kon de gravin niet; zij waagde het dus en bedacht iets om ter verklaring te zeggen, als de meid mocht ontwaken; deze echter, nog in haar eersten slaap, ontwaakte niet.

Daar lag het knaapje; lief en zacht sluimerde hij, als een dauwdrop in de bladeren eener bloem. De gravin boog zich over hem heen, en slechts even raakten haar lippen zijn wangetje aan; maar hoe zacht de kus ook was, het ventje werd half wakker, opende de oogjes, lachte tegen haar en greep terwijl hij weer insliep een der krullen, die van onder

haar kap ontsnapte ; het lachje van het kind scheen haar een goed voorteeken en met een verlicht hart verliet zij het vertrek.

Vlug en zonder het minste gedruisch ging zij de trappen af, naar de stallen ; wat zagen de groote keien er wit en koud uit in het maanlicht, en hoe luide weerklonken haar voetstappen ; hoe donker en somber leek de diepe put op het midden van de plaats ! Geen stalknecht was er om de bevelen der gravin te volbrengen ; maar in haar jeugd had zij zich op het kasteel van haar vader vaak vermaakt met zelve haar paardje te zadelen, en zij dacht, dat ze het nog wel kon. Terwijl zij den stal binnentrad staken de paarden de ooren op, keken onderzoekend rond, en waren blijkbaar verrast over het late bezoek ; maar Bayard, haar eigen, zachtzinnig, goed gedresseerd rijpaard, hinnikte toen zij bij hem kwam, en hem bij zijn naam riep. Zij leidde hem naar buiten, en hoewel eerst wat onhandig bij het optuigen, bemerkte zij toch dat zij het niet heelemaal vergeten was ; het paard gezadeld, steeg zij op en reed weg. De enkele personen, die op straat waren, keken haar nieuwsgierig na, maar niemand viel haar lastig ; bij de stadspoort gekomen, sprak zij het wachtwoord uit, en de slaperige schildwacht, die even beproefde onderzoekend onder haar kap te kijken, schrikte terug voor den strengen blik der donkere oogen en liet haar zonder vragen doorgaan.

Thans alleen op den eenzamen weg, met geen enkel teeken van leven in haar nabijheid, behalve nu en dan het geblaf van een hond op een verwijderde boerderij, gevoelde de dappere Constance toch

vrouwelijke vrees; had zij die tot nu toe verre van zich gehouden, daar al haar aandacht gespannen was, thans maakte die zich van haar meester. Wat waren dat voor gedaanten, daar langs den weg, waren het werkelijk enkel boomen? Denk eens als zij te midden der heuvelen kwam, en zij het pad naar Maria's huisje miste! dat was bij maanlicht zeer wel mogelijk. Veronderstel, dat zij verdwaalde op het ruwe steile pad tot zij met paard en al in een afgrond viel, wat dan? Er was menige plek te midden dier bergen, waar zelfs nooit de rondzwervende herder kwam; neen, zulke tooneelen moet zij van zich afzetten en zij roept het gebed ter hulp; en terwijl zij voortrijdt en bidt, was het haar als hoort zij weder het troostvolle woord: »Ik ben met u, ik zal u niet begeven noch verlaten.«

Doch hoor, wat is dat? Het is een kreet, een gil, een schreeuw van angst; maar neen, de vroegere bergbewoonster lacht weldra om haar eigen dwazen inval; dat was de schreeuw van den een of anderen nachtvogel, wier geluiden zij voorheen zoo wel kende. Maar nu, dat is een gedruisch van voetstappen, die haastig naderen; als zij scherper toeluistert is het 't ruischen van een bergstroompje over zijn steenachtige bedding. Steeds rijdt zij voort, nu in vrees, dan gerust, telkens roept zij het geloovig gebed ter hulpe en wordt in antwoord daarop gesterkt; — voort rijdt zij, tot de hooge bergen haar in hun schaduwen hullen.

MARIA'S PLAN.

«Beslist, dat was de hoefslag van een paard, die weerklonk langs het pad in de vallei,» zoo riep de oude Maria uit, terwijl zij af- en aanliep in haar huisje, en haar trippen op den steenen vloer klepten, bezig als zij was naar haar eigen zeggen om te zorgen, dat alles in haar woninkje blonk als de spiegel van koningin Johanna zelve. »Zeker, zeker, dat is de stap van een paard,« herhaalde zij; »God geve, dat 't niet een der ruiters zij van de bende, die den graaf van Blancheville belegeren. en misschien ontdekt heeft, dat ik die waarschuwing aan de koningin gezonden heb; doch, ging zij voort, is het 's Heeren wil dat ik lijde voor het geloof, Hij zal mij daartoe de kracht geven.«

Het leek wel, dat de oude vrouw deze woorden richtte tot een jongen man, zeer lang van gestalte en frisch van lichaamsbouw, en met oogen zoo schrander, dat zij altijd schenen te spreken van wat in hart en verstand daarbinnen omging. Thans was zijn gespierde arm bezig hout te klieven onder een afdak, waarvan de deur, die het met de keuken verbond, wijd openstond; maar de reus ging voort met hakken zonder ook maar even op de woorden van het oudje te letten. Dit kwam, omdat de vijfde en eenig overgebleven zoon van Maria doofstom was; de andere vier waren, (zooals zij gewoon was het uit te drukken), uit onderscheidene slagvelden waar

zij voor het geloof vielen, heengegaan om voor den hemelschen troon te staan, en daar hun zwaard neder te leggen; waar zij van den Koning der koningen de gezegende woorden gehoord hadden: »Welgedaan mijn goede en getrouwe dienstknecht!«

Maar het viel de opgeruimde vrouw moeielijk haar tong met rust te laten, zij was dus gewoon tot haar zoon te spreken als kon hij haar verstaan; en die beklagenswaardige Pieter deed vrij wat meer goeds dan vele menschen, die het voorrecht hebben goed te kunnen hooren en spreken. Hij was een beste zoon voor zijne moeder; zijn kloeke arm was bovendien altijd bereid om in den tuin of op den akker anderen te helpen; menige behoeftige weduwe, menige arme wees dankte hem het dagelijksch brood, of de betrekkelijke welvaart, die zij genoten. Groote vreugde smaakte hij door het lezen van de lieflijke en troostrijke woorden der Heilige Schrift, al konden zijne lippen ze niet uitspreken. Gelijk zijn moeder was hij een standvastig aanhanger van de partij der Hugenoten; en had niet de liefde voor zijn oude, eenzame moeder hem weerhouden, hij zou zijn leven gegeven hebben in den strijd voor het geloof. Hij was met een goed verstand en vlug begrip begaafd, welke zich voornamelijk openbaarden in de vernuftige middelen, die hij uitvond om met zijn medemenschen te verkeerem. De oude Maria was gewoon te zeggen: »Ofschoon het den Heer beliefd heeft twee deuren van gemeenschap voor mijn Pieter te sluiten, heeft Hij hem echter één poort geopend waardoor hij zich uiten kan om Hem te dienen, en die poort is de liefde.«

Maar laat ons op dien helderen herfstmorgen naar Maria's huisje terugkeeren. De oude vrouw was er weldra zeker van, dat inderdaad een paard naderde; een weinig ongerust, niet wetend wie er komen kon, haastte zij zich naar de deur om uit te zien op het steile, hobbelige pad, waarlangs slechts een stoutmoedig ruiter, en die volkomen op zijn paard kon vertrouwen, het zou wagen te komen. Maria's verbazing nam toe, doch haar vrees verminderde, toen zij zag dat de naderende bezoeker een vrouw was.

Wie mag dat wezen, dacht zij; »ik veronderstel, dat zij verdwaald is en haar reisgezelschap verloren heeft; doch het is een buitengewoon vroeg uur voor iemand om reeds hier te zijn, daar onze woning ver van den gewonen weg verwijderd ligt.

Nauwelijks echter kwam de vrouw te paard zoo nabij, dat Maria haar gelaat kon onderscheiden, of zij riep uit op een toon van verwondering en blijde herkenning: »Mijn gravin, mijn dochter! Gij hier, heel alleen, op dit vroege uur, wat beteekent dat?»

»Ik zal u alles vertellen, beste voedster, zoo gauw mogelijk,« antwoordde Constance van Blancheville, terwijl zij vlug uit den zadel sprong en de oude vrouw een hartelijken kus gaf; »maar roep eerst Pieter om voor Bayard te zorgen, het goede dier heeft groote behoefte aan rust en voedsel.«

Haar gelaat stralend van vergenoegen, van vreugde over dit onverwachte bezoek, haastte Maria zich naar haar zoon, en wenkte hem, dat men zijn diensten noodig had. Hij gehoorzaamde oogenblikkelijk, zonder te weten voor wie het was; maar toen hij de gravin zag, las men groote verbazing en daarna

louter blijdschap op zijn gelaat. Pieter was zeer aan zijn zoogzuster gehecht; in zijn gevoelens voor haar mengden zich hartelijke toegenegenheid met eerbiedig ontzag; hij zou voor haar gestreden hebben als een leeuw, zonder zijn leven meer te achten dan een rookwolkje; en hij rekende haar zoo verre boven zich verheven als de verwijderde sneeuwtoppen der Pyreneën; en toch . . . was zij even beminlijk in zijn oog als de weldadige stralen der zon.

Nadat Pieter de gravin begroet had, maakte zijn moeder hem door teekens duidelijk, wat men van hem verlangde; en hij leidde Bayard naar 't schuurtje, dat 's winters voor Maria's koe tot stal diende, gaf hem het beste voeder, dat hij verschaffen kon en de verdere zorgen, die het vermoeide dier behoefde. Ondertusschen was Constance Maria in huis gevolgd en verkwikte zich met de eenvoudige spijzen, die de woning opleverde; daarna zat zij op een laag stoeltje naast de goede vrouw neder, en terwijl zij liefdevol en vertrouwelijk naar het oude, vriendelijke gelaat opzag, verhaalde zij haar wedervaren en de droeve oorzaak van haar komst. Zij hoorde ook met verbazing, dat Maria de geheime waarschuwing aan de koningin had gezonden en dat Pieter de bringer dier tijding was geweest.

Ernstige ontroering spiegelde zich af in Maria's blik, toen Constance haar 't opgevatte plan ontvouwde; maar, naar mate zij luisterde naar de woorden der gravin, verdween de bezorgdheid, om plaats te maken voor kalme opgeruimdheid.

Toen Constance opviel met spreken, zeide zij: Mijn kind, gij hebt gelijk, als God een voornemen

gelijk dit in het hart eener zwakke vrouw wekt, dan doet Hij zulks niet zonder zijn goede en heilige bedoeling daarmee te hebben; « zachtjes streek zij het haar der gravin weg van haar voorhoofd en ging voort: »Wel, ik herinner hem mij nog, als was het gisteren, den dag, waarop gij voor het eerst in mijn armen laagt. Het koren op de akkers was ongeveer een voet hoog, toen ik op het kasteel kwam; ik had mijn nieuwen wollen rok aan om voor mevrouw, de barones, te verschijnen. Gij waart zulk een teer en zwak kindje! Ik herinner mij, dat gij, toen gij gedoopt werdt, uw armpjes uitstrettet, op het oogenblik dat het water u besproeide, als wildet gij iets grijpen en dat gij tegelijk lachtet. Ik, kortzichtige vrouw, beschouwde zulks als een voorteken van uw vroegen dood; maar de goede predikant Brancard, een zeer godzalig man, die u doopte, zeide: Neen, neen, vrees daar niet voor; God geve, dat het kind leve, en in het geloof Jezus krachtig aangrijpe, en een groot en schoon werk verrichte voor Gods zaak hier op aarde; verheug u over uw dochter, barones!« En mevrouw, uw moeder, bewaarde die opbeurende, troostvolle woorden in haar hart; en toen wij u optilden, opdat haar lippen u nog eenmaal zouden kussen voor zij stierf, hoorden wij ze zachtjes door haar lispelen en zij voegde er bij: »Mijn kind, het schijnt mij heden toe, als zou de Heer de woorden van zijn trouwen dienaar aan u vervullen.«

Constance glimlachte even bij het verhaal harer oude voedster en vond bemoediging in die woorden; maar zij was onder den invloed van angst en rusteloosheid, en zeide op smeekenden toon: »Maar mijn

lieve min, beste Maria, kunt gij mij geen middel aan de hand doen, om mijn Gaston te bereiken; ik moet iets doen, ik kwam hier niet om te luisteren, maar om hulp en raad te vragen.»

Maria zat enkele minuten in gedachten verzonken zonder haar te antwoorden. Die twee, dacht Pieter, vormen een aardig groepje, beschenen als zij worden door de morgenzon: mijn oude moeder, met zoo-veel teederheid in haar oogen, terwijl de lijnen om haar mond verraden, dat haar scherpzinnig verstand aan den arbeid is, nederziende op de jonge gravin, wier hoofd met zijn vele donkere lokken tegen den vuurrooden rok op moeders knie rust; Constance ziet er zeer vermoeid uit na haar nachtelijken rit, maar bekommernis houdt haar klaar wakker.

Eindelijk zeide de min: »Ruim 12 jaar geleden diende mijn overleden man als soldaat in dezelfde vesting, waarin de graaf thans belegerd wordt. De kommandant van het garnizoen had bevel gegeven, dat zijn mannen niemand van hun vrouwelijke familie op het kasteel zouden ontvangen uit vrees voor verraad of iets dergelijks. Maar een man moet wel heel slim zijn, die een vrouw belet hem, dien zij liefheeft, te bezoeken; wij, vrouwen, moeders, dochters of verloofden der manschappen kwamen er achter, dat een onderaardsche gang naar de vesting voerde, en daar gingen wij heen om onze geliefden te ontmoeten en naar hun welstand te vernemen.»

»En kan ik door die gang naar mijn Gaston gaan,» riep de jonge vrouw uit, en sprong met een van blijdschap stralend gezicht op.

»Bedaar, bedaar, mijn beste,» zeide Maria, terwijl

zij haar zachtjes op haar stoeltje terugtrok, »er zijn verscheidene zaken, waarover we eerst moeten nadenken. Verleden jaar was het kasteel der vesting een tijdlang in de macht van den grooten rooverhoofdman Nanton, die den geheelen omtrek in aanhoudende onrust hield, zoodat ook de onderaardsche weg vermeden werd en ongebruikt bleef.«

Maar nu de roovers weg zijn, moet die doorgang geheel veilig wezen, viel Constance haar haastig in de rede.

»De menschen uit den omtrek zeggen,« voer de oude vrouw voort, terwijl haar woorden in gefluister overgingen, »dat het er spookt; de roovers hebben daar een boozen priester ter dood gebracht en zijn geest waart rond in de gang; ik betwijfel het wel of zulke dingen gebeuren kunnen; maar . . .

Maria met haar blijmoedig geloof was toch niet geheel vrij van het bijgeloof dier tijden; en wij moeten ons hierover niet verbazen, als wij bedenken met wat kwistige hand Rome allerlei zaden van bijgeloof eeuwen lang in de maatschappij had uitgestrooid. Zelfs mevrouw van Blancheville, een der verlichtste vrouwen uit haar land, luisterde naar die woorden met een onbestemd gevoel van ontzetting. Evenwel de liefde is sterker dan de vrees, en de jeugdige gravin zeide, terwijl haar hand het Nieuwe Testament op haar boezem drukte: Ik zal dat pad beproeven, om den wille van mijn echtgenoot, om des geloofs wille, al moest ik heel alleen gaan.«

»Dat zijn goede, dappere woorden, mijn kind; maar toch is er nog één zaak, die u verhinderen kan uw weg te nemen door die onderaardsche gang;

de toegang bevindt zich vlak bij de plaats, waar bijna altijd een schildwacht der belegeraars op wacht staat.«

»Dat is een groot bezwaar,« riep de gravin uit ; — »o, min ! hoe zal ik mijn Gaston kunnen bereiken !« en zij greep met bevende handen de oude vrouw bij den arm.

Maria peinsde eenige oogenblikken en zeide toen langzaam : »Pieter moet met u gaan, hij is dapper en sterk, hij kan den soldaat doden, vóór deze zelfs één schreeuw kan geven ; maar hij kan u niet volgen in de donkere gang, die moet gij alleen betreden ; want hij moet buiten blijven om de zoden weder op de valdeur te leggen, opdat de volgende schildwacht, die de wacht komt betrekken, niet toevallig den ingang ontdekke.«

»Heel alleen zal ik gaan, dat is niets, als ik mijn Gaston maar bereiken kan.« Constance's wangen waren zeer bleek, maar haar oogen schitterden en haar stem was kalm.

Zij bespraken het door Maria geopperde plan, tot zij de gansche zaak in bijzonderheden hadden overlegd, en de onderneming in haar oogen wel uitvoerbaar scheen. De oude vrouw zeide daarna op plechtigen toon : »Mijn lieve dochter, dewijl gij den moed hebt om zooveel voor het geloof en voor uw echt-vriend te wagen, wil ik u niet terughouden ; want het is zeker Gods hand, die dit alles aldus bestuurt.«

De gravin gevoelde zich gerust, nu haar opgevat voornemen in een vast plan veranderd was ; zij ging op Maria's bed liggen om enkele uren rust te nemen, waaraan zij groote behoefte had ; doch pas was zij

ingesluimerd toen zij met een gil wakker werd, en toen de oude haar ontrust vroeg, wat er aan scheelde, antwoordde zij: »O, ik droomde, dat mijn kleintje mij vasthield.«

«Leg hem in het gebed in de armen van Hem, die op aarde de kinderkens met zijn armen omving, mijn lieve,» zeide de oude vrouw, »daar is hij veilig.« — En weldra was Constance rustig ingeslapen.

IV.

VOL VERTROUWEN.

Met aanhoudende en woeste vlagen kwam de wind van de hooger gelegen bergen af; de met sneeuw bedekte toppen geleken op reusachtige spookgestalten, telkens als de maan door de wolken brak, en met een flauw schijnsel op hen neêrzag; vreemde vormen namen bij dat schemerlicht de bosschen en rotsen aan; vol van allerlei geluiden was de lucht rondom, door riviértjes en beken en bergstroompjes, die over de kloven zich een weg baanden, of ter zijde in diepe afgronden kookten en bruisten; en terwijl zij zoo voortreed, scheen het de gravin toe, hetzij dat haar paard op een steenachtig pad stapte, of dat het ging over een drassig stuk heidegrond, dat zijn hoefslag niet anders deed dan de woorden herhalen: »sla links af en niet rechts!»

Constance van Blancheville was thans op weg naar den ingang van het onderaardsche pad, dat zij vast besloten was te betreden, om de vesting, waarin haar echtgenoot zich bevond, voor de Hugenoten te behouden. Maria had gemeend, het was beter als zij naar de plek reed, die tamelijk ver van Maria's woning lag, en aldus haar krachten spaarde voor de angstige en gevaarlijke onderneming, die haar daarna wachtte. Zij had ook afgesproken, dat de gravin en Pieter, (die aan haar zijde reed), niet vóór het vallen van den nacht zouden vertrekken. Zij zouden dan ook minder gevaar loopen, den een of anderen zwerver uit het vijandelijke kamp te ontmoeten; doch met den eenzamen schildwacht konden zij de ontmoeting natuurlijk niet vermijden.

Tegen den avond was het weder plotseling veranderd, gelijk dat in bergachtige streken zoo vaak geschiedt. De wind schoot uit en dikke regendroppels vielen af en toe; de lucht was somber, de hemel was weldra bewolkt en de maan was meest achter het wolkengordijn verborgen. Dat beloofde geen aangename nacht voor een tocht naar de bergen; en toch had het drietal zich verheugd over het stormachtige weder, want dit begunstigde hun plan; — de roomsche soldaten zouden waarschijnlijk niet buiten het kamp omzwerven, en bovendien zou het hun voornemen tegen den schildwacht in de hand werken.

Het afscheid, dat Maria en Constance van elkaâr genomen hadden, was kort geweest, maar plechtig en hartelijk; die twee hadden elkander omhelsd en de oude voedster fluisterde haar toe: »De Heere zij met u. mijn lieve dochter! — Constance's laatste

woord was geweest : »Indien mij iets kwaads overkomt, lieve min, en ik nimmer wederkeer, ga dan dikwijls mijn jongen bezoeken, en leer hem den naam zijner moeder liefhebben. —

Constance was daarop te paard gestegen, en de duisternis had haar en Pieter weldra aan Maria's blik onttrokken. Daar stond de oude vrouw alleen aan de deur, hopende en biddende, zooals haar vroom gemoed dat gewoon was te doen ; zooals zij menigen dag in vervlogen tijden dat gedaan had, wanneer zij zich in de nabijheid van een slagveld had begeven, waar echtgenoot of zoon voor de zake Gods kampte. Geen kleine persoonlijke opoffering getrooste zij zich heden, door blijmoedig haar zoon, haar Pieter, haar eenigen kostwinner, mede te laten gaan voor deze twijfelachtige onderneming.

De gravin had zich in geen enkel opzicht behoeven te verontrusten in betrekking tot haar kind ; want op hetzelfde oogenblik, dat zij haar laatste woorden tot Maria richtte, sliep het knaapje gerust in geen minder verblijf dan de koninklijke kinderkamer op het kasteel te Pau. Toen koningin Johanna gehoord had, dat mevrouw van Blancheville geheimzinnig vertrokken was en wel te paard, begreep zij dadelijk waarheen zij gegaan was en met welk doel ; en toen was de koningin eenige, oogenblikken zeer boos op de gravin geweest, wegens die vermetele voorbarigheid ; maar dit gevoel van boosheid was langzamerhand bedaard, en had plaats gemaakt voor bewondering en waardeering van de vrouwelijke toewijding en christelijken moed der geliefde hofdame ; — en bovendien, alles wat grootsch en schoon

was vond altijd weerklank in het hart van Johanna van Navarre.

Nadat haar gevoelen ten opzichte van mevrouw van Blancheville veranderd was, begaf zij zich naar Constance's huis ; nam het kind in haar armen, kuste het met moederlijke teederheid, terwijl tranen haar over de wangen liepen bij de gedachte aan de ge-

varen, die zijn moeder misschien doorstond ; vervolgens nam zij hem met zich en gaf bevel, dat hij in de kinderkamer bij Prins Hendrik onder haar eigen toezicht zoude blijven, totdat eenige vertrouwbare tijding van het lot zijner ouders kwam. Daarna kon de goede koningin niets meer voor haar vriendin doen dan bidden ; want het zou nutteloos geweest zijn boden uit te zenden om mevrouw van Blancheville op te sporen, daar het onmogelijk was te gissen, op wat wijze zij poogde haar echtgenoot te bereiken.

Maar laat ons naar de gravin terugkeeren, zooals ze daar voortreed in dien stormachtigen nacht te midden der bergen, met haar stommen en toch waakzamen geleider aan haar zijde. Maria, die van Pieters jeugd af door teekens een voor beiden begrijpelijke taal met hem sprak, had Pieter aan het verstand gebracht wat hij zou moeten doen; en hij had bij deze gelegenheid alles buitengewoon snel begrepen. Zijn vreugde en trots, toen hij bevond, dat hij Constance's geleider en beschermer zou zijn, kenden geen perken, en zijn gelaat glinsterde, als ware een prachtige ster der hope voor hem opgegaan. Hij was uitnemend bekend met den geheelen omtrek van zijn woning, en hij wist ook heel nauwkeurig de plaats van de valdeur, die naar de onderaardsche gang toegang verleende; want toen Maria tot voor korten tijd nog zoover loopen kon, had zij hem de plek aangewezen en er zich mee vermaakt hem duidelijk te maken wat daar was en waarvoor dat diende; weinig vermoedende van welk groot nut die wetenschap eens voor Pieter en Constance wezen zou.

Voor zij de hut verliet, had mevrouw van Blancheville van Maria een volledige en nauwkeurige beschrijving ontvangen van de gang; zij had haar gezegd dat de hengsels van het valluik hoogst waarschijnlijk door verloop van tijd en onbruik zeer roestig zouden wezen, en Pieters sterke arm noodig was om het met geweld te openen; dat de weg aan het andere einde uitkwam achter een tapijtbehangsel bij een deur, die in een groot vertrek was, vroeger de gewone eetzaal voor het garnizoen, waardoor de soldaten daar steeds vrijelijk verkeerden.

Waartoe dit vertrek thans diende, wist Maria natuurlijk niet; zij kon ook niet zeggen of het tegenwoordige garnizoen bekend was met het bestaan van de onderaardsche gang; het scheen wel van niet, daar zij hem dan gebruikt zouden hebben om gemeenschap met de buitenwereld te oefenen; maar bovenal had Maria de gravin op het hart gedrukt, wel op te letten, als zij aan een plaats kwam waar de weg zich in tweeën scheidde, dáár links af te gaan, en vooral niet rechts; dan toch zou zij, in plaats van in de vesting, in een doolhof van beekjes komen, waartusschen zij lichtelijk verdwalen of verongelukken kon. Constance werd door een zenuwachtigen angst gekweld, dat zij in overspanning de aanwijzingen van het oudje zou vergeten, en daarom herhaalde zij ze gedurig in zich zelve, om ze te vaster in haar geheugen te prenten; tot, gelijk we reeds boven zeiden, het haar toescheen, dat de stap van haar rijpaard de woorden herhaalde.

Hooger gingen zij, hooger te midden der bergen, totdat deze als ontzaglijke muren hen schenen in te sluiten, als zouden zij er nooit weder uitkomen; nog hooger, aldoor hooger, tot ze de nevels als golven om zich zagen heenrollen; weer hooger naar de spattende, ruischende watervallen, wier geluid een onafgebroken muziekstuk scheen. Toch nog hooger, en dat, terwijl tooneelen van schrik voor haar geest opdoemden, maar zij werden telkens verdreven door gebeden; en onderwijl kwam het haar voor, dat het zilveren stemmetje van haar kleine zich allerwonderlijkst voegde bij de laatste woorden van haar ouden, dapperen vader; dan weder vermengden zich

gebeurtenissen uit haar gelukkige meisjesjaren met de ernstige gevaren van haar huidigen toestand ; of het gelaat van haar nog in leven zijnden echtgenoot ging over in dat van haar overleden moeder, zooals zij 't van haar portret kende, en dan weder schenen beiden haar in den haar omringenden nevel aan te staren. Dikwijls kwamen haar teksten voor den geest als welwillende vrienden, die haar opbeurden of troostten ; en zelfs nu en dan, bijna zonder te weten dat zij het deed, begon zij een psalm of lied te zingen, welks zoete melodie in de kerk haar had verkwikt.

Constance reed voort, haar oog op de manen of de ooren van haar paard gericht, en haar hart aanhoudend vervuld met hoop, vrees of gebed ; toen zij Pieter plotseling en vol beteekenis haar hand, die den teugel hield, voelde drukken. Dáár, op een kleine hoogvlakte, een weinig boven hen uit, zag zij een versterkt gebouw, dat was het fort van de vesting ; bij het maanlicht dat op het oogenblik tamelijk helder was, kon zij het vijandelijke kamp onderscheiden, waarvan de tenten zeer wit schenen, terwijl in den wind hier en daar een banier wapperde. Even hilverde Constance toen zij de plaats zag, waar haar Gaston als in een levend graf besloten was, en daarenboven was zij zoo nabij, en toch, zoo verre van hem. —

Nu was ook het uur geslagen om den tocht te ondernemen, dien tocht waartoe zij vast besloten was ; in vertrouwen op God en vol liefde tot haar echtgenoot, zeide zij in haar hart : ik zal voortgaan !

Een weinig verder gaf Pieter aan mevrouw van Blancheville een teeken om af te stijgen ; zij wist

wat dit beduidde, daar zij overeengekomen waren, om zoodra zij den schildwacht zóó nabij kwamen, dat hij den stap van het paard kon hooren, behoedzaam te voet verder te gaan. Pieter maakte Bayard aan een boom vast: Constance's hand streefde den nek van het schoone dier — zou zij het ooit weêr bestijgen? — Daarop beklommen zij met groote behoedzaamheid 't pad, en zorgden steeds in de schaduw der boomen te blijven, die den weg naar de vesting aan beide zijden omgaven. Pieter ging vooruit.

De top van den heuvel werd bereikt, en zij stonden enkele oogenblikken stil; geen ander geluid werd gehoord, dan de afgemeten pas van den schildwacht, dien zij nu goed konden opnemen. Pieter legde na weinige oogenblikken zijn hand met kracht op Constance's schouder en wenkte haar achter een boom te gaan; de schildwacht keerde hun juist den rug toe, terwijl hij vlak bij hen was; Pieter greep hem van achteren aan en sloeg hem ter aarde; nog enkele oogenblikken, en . . . hij was niet meer. De gravin rilde van ontzetting, terwijl zij zoo van nabij die daad van geweld zag; doch zij moest op Pieters wenk weder te voorschijn komen, daar was geen tijd te verliezen; elk oogenblik kon de vermoorde door de wacht, die hem moest aflossen, worden gevonden.

Spoedig vonden zij de plaats, waar de ingang naar de onderaardsche gang zich bevond; Maria had Constance gezegd, dat die aan den voet van een dwergachtigen eik was, waarin de vrouwen der soldaten drie kruisen hadden gesneden, om hem des te gemakkelijker te herkennen.

Pieter ging dadelijk aan het graven met een daartoe meêgebrachte spade ; onderwijl luisterde Constance met gespannen opmerkzaamheid of er soms iemand uit het kamp aankwam, maar zij vernam geen enkelen voetstap. Weldra stuitte de spade op het valluik, dit werd door den sterken arm van Pieter, terwijl het geducht knarste, met moeite geopend. Een lange, ruwe steenen trap vertoonde zich daaronder ; zij moest dien dadelijk beginnen af te dalen, want uitstel was gevaarlijk. Nooit vergat Pieter dien handdruk, dien blik tot afscheid, welke Constance met hem wisselde ; een blik van hoop, liefde, ja, zelfs van triomf !

V.

DE GEDAANTE
IN DE ONDERAARDSCHIE GANG.

Brrr . . . wat was het daar somber, en wat flikkerde en walmde de fakkelt, die zij, daar op de treden neergezeten, ontstoken had. Het was als moest zij door een zee van duisternis gaan ; de lucht was vochtig en deed haar huiveren, en zij trok haar mantel dichter om haar schouders, terwijl ze behoedzaam voortging. Nu en dan viel het fakkellicht plotseling op den een of anderen vooruitspringenden

hoek, die haar een menschelijke gestalte toescheen ; dan bonsde haar hart zoo hevig, dat zij pas, na zich door gebed gesterkt te hebben, weer durfde voortschrijden.

Doch veronderstel eens, dat Maria's memorie door ouderdom eenig belangrijk punt ontgaan was, toen zij haar een beschrijving gaf van den weg onder den grond ; denk eens dat zij voort zou loopen, voort, voort, altijd voort ! tot zij mogelijk uitkwam in een gewelf waar men misschien lang geleden gewoon was te begraven ; of veronderstel dat het licht plotseling uitging en zij door schrik niet in staat was het opnieuw te ontsteken ; zoodanig waren de gedachten en schrikverwekkende voorstellingen, die Constance van Blancheville als overmeesterden, toen zij begon den onderaardschen weg te betreden ; zij vervulden haar met een namelooze vrees, die des te moeielijker te bestrijden viel, omdat ze zoo onbestemd was ; en tusschenbeide scheen het haar toe, dat zij alleen door een gedruisch reeds suizebolde. Slechts door den een of anderen tekst te herhalen, en wel hardop, was zij bekwaam steeds voort te stappen ; de lieflijke woorden : »De engel des Heeren legt zich rondom hen, die Hem vreezen,« beemoedigden haar buitengewoon, waren haar als een staf om op te leunen.

Zoo was zij een geruimen tijd behoedzaam en opletten voortgegaan, — en terwijl zij zich afvroeg : komt er nog geen eind, ben ik nog niet aan het punt, waar de gang zich in tweeën verdeelt ? werd elke gedachte, elke overlegging in haar tot zwijgen gebracht door een plotselingen, hevigen schrik ; ge-

wis, dáar, op een geringen afstand, zag zij den omtrek eener gedaante, die tegen den muur leunde ! Enkele seconden trachtte zij zich zelve wijs te maken, dat haar verbeelding haar opnieuw bedroog. Maar neen ! De gedaante bleek geen vooruitstekende punt te wezen, of als zij naderbij kwam bij het licht der fakkel te verdwijnen, een schaduw was zij niet ; verre van daar, naar mate ze enkele schreden verder ging, werd de gestalte des te duidelijker zichtbaar, en o, foei ! wat een leelijke, verschrikkelijke gedaante was het.

Constance was nu zoo nabij gekomen, dat zij tamelijk duidelijk de gedaante kon opnemen ; het was een man ! heel mager, de kleëren hingen hem los en slordig om het lijf ; een lange, witte, havelooze baard overdekte zijn borst ; lange, grauwe, gevlochten haren bedekten zijn schouders ; zijn gelaat was doodsbleek, en zijn vurige blikken schenen haar woedend aan te staren. Hij deed twee of drie schreden naar haar toe ; doch toen begaf haar alle bezinning, haar overspannen zenuwen gaven het op, zij gilde en viel bewusteloos neêr.

Hoe lang zij in zwijm had gelegen, kon de gravin zich later nooit voorstellen, maar toen zij langzamerhand bijkwam, had zij eerst een gevoel van in de duisternis ergens op een vochtigen grond te liggen ; daarna had zij een flauwe herinnering, dat iets verschrikkelijks haar overkomen was ; daarop zag zij als in een schilderij de akelige gedaante van den man, dien zij had zien naderen een oogenblik vóór zij flauw viel ; nu stond haar alles levendig voor den geest ; zij lag daar, in die eenzame,

onderaardsche gang op den kouden, vochtigen grond; en die vreemde, vreeselijke man be'oorde haar in de duisternis in den een of anderen hoek; en dan het was zoo stikdonker, de fakkel was door haar val gebluscht, zij mocht zich nog gelukkig achten, dat zij zelve niet in brand was geraakt. Maar o! die afschuwelijke gedaante, die magere, lange man! Als ze aan hem dacht, vreesde ze weder haar bewustzijn te verliezen van angst; maar daar kwam de Heer zelf haar te hulp, door zijn woord: »Niets is verborgen voor zijne oogen;« en: »al bedde ik mij in de hel, zie Gij zijt daar!« — Ja, Hij, de Heere, was met haar; daar ook in die diepte, in die duisternis; Hij was met haar in die duisternis zoo zeker als in den helderen zonneshijn, te midden harer vrienden, of onder de prediking van zijn dierbaar getuigenis; wat dit wezen, wat die gedaante, wat die man dan mocht zijn, ook die was in des Heeren hand; en Hij, de Heer, was ook zijn gebieder.

In de dagen toen de Hervorming als een geschenk Gods overal opnieuw het licht van 's Heeren woord deed schijnen, gaf de Heilige Geest veel geloof, en veel moed om dat geloof met blijmoedigheid te belijden, zelfs op den brandstapel; een geloof, dat den krijgsman ondersteunde, als hij op het slagveld achtergelaten een pijnlijken en langzamen dood stierf; het bewustzijn, dat men leefde, streed, leed, stierf voor Christus gaf een machtigen, een hartversterkenden troost.

Die troost had van menige beschroomde vrouw eene heldin des geloofs gemaakt; en zoo geschiedde het thans met Constance van Blancheville. Het be-

wustzijn, de zekerheid van de tegenwoordigheid Gods, voor wiens zaak zij in dezen toestand van eenzaamheid, gevaar en schrik was gekomen, gordde haar aan met moed en kracht, en zij verhief haar hart in een vurig gebed tot den Vader der lichten; zij wilde wat zij ondernomen had, nu ook voleinden in zijne kracht.

De fakkel lag ongetwijfeld ergens in de nabijheid; Maria had Constance goed voorzien van de middelen om de toorts niet eens, maar zoo noodig, meermalen te ontsteken; zij voelde om zich heen en vond ze; nu de fakkel weer brandde rees zij overeind en keek behoedzaam rond; maar nergens was iets van de schrikgestalte te bespeuren. De geheele omgeving scheen slechts van één ding vol te wezen, en wel van duisternis, dikke duisternis. Zij hief de fakkel op, zoodat het licht boven haar hoofd uitstraalde, doch de flikkerende stralen toonden haar slechts vochtige plekken op den muur. Zij werd stoutmoediger en ging sneller voorwaarts met vasten tred, half luid zeide zij tot zich zelf: »Mijn God, die mijn dapperen, ouden vader op zoo menig slagveld heeft beschermd, die mij geleid heeft mijn leven lang, zal mij nu nog beschutten en behouden.« —

Zoo ging de gravin voort, tot zij ten laatste de plaats bereikte, waar de gang zich in tweeën scheidde; en ziet! door de haast en door de ontsteltenis en bewusteloosheid van daareven, vergiste zij zich, en, niettegenstaande Maria's herhaalde waarschuwing, sloeg zij den verkeerden weg in. Toen zij een weinig was voortgegaan, trof het haar plotseling, dat zij zeker rechts was gegaan, in plaats van links, en zij

besloot oogenblikkelijk terug te gaan tot aan het keerpunt, toen zij juist een flauw schijnsel van een licht tegenover zich ontdekte. Mogelijk had zij door rechts te wenden de een of andere plek van de vesting bereikt, kon dat niet zijn? vroeg zij zich in blijde verwondering af; want daar was een lichtje, en zoo snel als de oneffen bodem haar toeliet, liep zij voort. Na verscheidene meters geloopt te hebben, werd de gang plotseling wijd en zij stond in een klein verwulfd vertrek.

Mevrouw van Blancheville wierp een blik om zich heen, en zag tot haar groote verbazing, dat die plaats een soort provisie-kamer was; daar lagen vaten wijn, daar stonden tonnen met meel en andere voedingsmiddelen, die men lang kan bewaren en goed houden. Voor zij voldoende op al deze voorwerpen letten kon, die haar zoo vreemd voorkwamen in zulk een plaats, trok eenig geruisch haar aandacht en zij zag vlak bij zich met een lampje in de hand, — de lange gedaante met den witten baard.

Constance's eerste opwelling was vlucht! maar spoedig kwam een edeler en stouter gedachte in haar op; zij haalde haar N. Testament uit den boezem, gelijk een soldaat zijn zwaard trekt, en sprak de gestalte aan: »Help mij, ik heb u noodig,» zeide zij. Hij staarde haar met vlamme oogen aan; doch de gravin verdroeg dien blik en herhaalde haar bevel; haar stem weerklonk welluidend als muziek door de verwulfdde kamer.

Toen kwam er een antwoord met een holle, zware stem: »Vrouw, waarom kwaamt gij hier? Is het uw voornemen mij te verraden, dan is uw leven niet

meer waard dan het walmende licht, dat gij in uw hand houdt.«

VI.

HET DOEL BEREIKT.

Het grauwe licht van een door stormachtig weder somberen dageraad begon te schijnen in de vesting en op het kasteel, zoo dapper door den graaf van Blancheville en zijn weinige trouwe krijgslieden verdedigd. De gewone soldaten van het garnizoen, uitgezonderd de schildwachten, genoten nog enkele uren slaaps, waaraan zij grootelijks behoefte hadden, uitgeput als ze waren door aanhoudend strijden en gebrek aan behoorlijk voedsel. Maar Gaston van Blancheville met de weinige onder hem staande officieren waren bijeen in een der groote vertrekken van de voor den kommandant bestemde kamers. De meeste dezer officieren waren veteranen, wit van baard en haar, oud genoeg om de vader van hun jeugdigen opperbevelhebber te wezen, en die reeds in menigen slag en strijd voor het geloof hun trouw en dapperheid bewezen hadden.

De toestand van de kleine bezetting was bijna hopeloos; zij werd belegerd door een macht, die verscheidene malen de hare te boven ging, de voorraad van levensmiddelen was zoo goed als uitgeput; men meende dat de koningin en de vrienden te Pau niets wisten van den gevaarvollen toestand, waarin

men zich bevond, en daarom ook niet de geringste hulp zouden zenden. Dit alles stond hem duidelijk voor den geest en als een kloek soldaat en degelijk christen sprak Gaston van Blancheville tot zijn officieren :

»Vanavond bij zonsondergang zullen wij uittrekken en ons door den vijand heenslaan of, als trouwe kampioenen strijdende voor de zaak des Heeren, sterven met zijn naam op onze lippen.

»De vesting zal een kostelijke sleutel voor de papisten zijn, en zij zullen er hun santen hartelijk voor danken, zeide een der ouden somber. Zij zullen hier een vrijen doorgang hebben naar den Spaanschen koning en zijn inquisiteurs, om allerlei boosheid te beramen en uit te broeden ; de bergpas hier maakt dat zoo gemakkelijk, als een geheime deur tusschen twee vertrekken. Ware het maar mogelijk ze te behouden !

Als we maar voor een beleg geproviandeerd waren, bromde een tweede held, die zijn ledematen niet gespaard en ook niet alle behouden had, we zouden dan de vesting wel bewaren tot Kerstmis toe, net zoo gemakkelijk als de staatsie-dames van koningin Johanna haar juweelen bewaren.

»We zullen een tegen vijf zijn,» voegde een derde veteraan er droevig aan toe ; hij zat vlak naast den graaf en vestigde, terwijl hij sprak zijne blikken op hem met oogen, waar een bijna vaderlijke liefde uit sprak.

»Wat Bourgon, mijn oude vriend, gaat gij uw vijanden tellen?» riep Gaston uit, terwijl hij zijn schoon en flink gelaat naar den grijsaard wendde.

Mij dunkt dat was uw gewoonte niet, toen gij in vroeger tijd, als ik op uw knie klauterde, mij verteltet dat een soldaat net zoo vroolijk naar het slagveld gaat als een jong meisje naar een bruiloft.«

»Neen graaf, ik dacht niet aan mijn oud, versleten lichaam, hernam de krijger met gedempte stem, toen ik zeide, wij zijn een tegen vijf, maar ik dacht aan uw bloeiende, jeugdige, manlijke kracht, die nog zooveel zou kunnen doen voor God en 't geloof, en ik dacht aan die lieve jonge dame, uw echtgenootte en aan dat aardige knaapje, uw vroolijken kleinen jongen !

Wat mij ook overkome, Constance zal het dragen als een vrome dame, en als een dappere, heldhaftige vrouw, antwoordde Gaston ; toch trilden zijn lippen even bij het uitspreken van den naam zijner gade, en een zachte gloed kwam in zijn ernstig, donker oog terwijl hij voortging : »Indien ik val in den strijd, zal zij ons zoontje zijns vaders geschiedenis verhalen, en hem gebieden evenzoo te handelen.

Dat zal ze, riep Bourgon uit, »zij is niet zoo week als was ; zij is niet een van die verwende dames, die half uit suiker, en half uit kant schijnen te bestaan ; o, neen ! Ik herinner mij nog goed den dag toen den baron de tijding werd gebracht, dat hem een dochttertje was geboren. Ik zat bij hem in zijn tent den avond voor een zwaar gevecht, dat wij met het krieken van den dag verwachtten : hij schreef toen, dat men het meisje moest opvoeden om de bruid te worden van een dapperen soldaat, en ook zóó, dat zij een christelijke huisvrouw zou wezen.«

Wat schudt de wind dat behangsel daarginds

geducht,« zeide van Blancheville, terwijl hij naar dat deel van den muur staarde.

»Het is een stormachtige nacht geweest,« zei een der officieren, »de berggeesten hebben huisgehouden van belang.«

»Nu heeren,« zeide de graaf, terwijl hij opstond. »laat ons ieder op onzen post staan, en bij zonsondergang zullen wij« — . . . hier brak hij af, de woorden bleven van louter verbazing in zijn keel steken, want het tapijt, dat daar pas door den wind zoo geschud was, werd voorzichtig weggeschoven en een vrouwelijke gedaante kwam er van achter te voorschijn.

Hij staarde er naar, en hoe stoutmoedig de graaf ook was, hij stiet een kreet uit. Was het een verschijning? Was het een geest, die hem kwam opzoeken? Was het? — Maar spoedig wist hij, hoe wonderlijk, hoe onbegrijpelijk het hem ook toescheen, dat het zijn eigen, lieve vrouw was, die hem om den hals viel, en snikkende aan zijn borst zonk.

In stomme verbazing stonden de oude krijgsmakers om hun bevelhebber geschaard, die zijn echtgenoot in de armen hield; zij kon in de eerste oogenblikken tusschen tranen van vreugde slechts enkele woorden van vurigen dank aan God stamelen.

Maar, voordat de graaf of een der drie mannen zich zelve in zoover meester waren, dat ze een gepaste vraag konden doen, was Constance weder in staat te spreken: »Gaston« zeide zij, haar hoofd opheffende, »Gaston, God zelf heeft mij hier gezonden om u te redden en opdat Hij de vesting in handen der zijnen deed blijven.«

Zij zag in het rond, en de officieren aanzieude riep zij uit : »En nog zoovele, oude, trouwe vrienden bovendien, die gered zullen worden !« Doch toen haar oog op Bourgon rustte, keerde zij zich geheel om in de armen van haar echtgenoot, die haar maar niet los konden laten, naar het scheen, en strekte beide haar handen naar den vergrijsden krijgsman uit : »O, beste, trouwe, oude Bourgon, gij zijt als immer te voren aan Gastons zijde in de ure des gevaars,« riep zij, terwijl de trouwe wapenbroeder de toegestoken handen in de zijne drukte.

»Maar hoe zijt gij toch hier gekomen, mijn lieve ; vroeg de graaf, die nu pas in staat was te spreken.

O, Gaston, ik heb u zooveel, zoo buitengewoon veel te vertellen,« antwoordde de gravin, »God is zoo goed en zoo vriendelijk voor mij geweest.«

Toen met het uitgelezen groepje om haar heen, tegen haar echtgenoots schouder geleund, vertelde zij haar geschiedenis ; allen luisterden met toegenegen harten en oogen vol bewondering en sympathie. Veel, van wat zij verhaalde, is ons reeds bekend, 't overige zullen we nog kortelijk mededeelen.

De gedaante, die in de onderaardsche gang Constance zoo ontroerd had, was niemand anders geweest dan Nanton, de rooverhoofdman, eens de schrik van de geheele streek, uren ver in 't rond. Toen zijn bende gevangen was genomen, was Nanton in spijt van de ijverigste nasporingen aan den arm der gerechtigheid ontkomen op een wijze, die onverklaarbaar bleef ; hij had zich verborgen in de onderaardsche schuilplaats. In de dagen, toen de roovers het kasteel in bezit hadden, gebruikten zij

de onderaardsche, verwulfdde kamer als een bergplaats voor hun buit en voor allerlei levensmiddelen, die meest ook gestolen goederen waren; maar van het bestaan van dit verwulfdde vertrek, en nog wel in verband met de onderaardsche gang droeg Maria geen kennis. Door het verstrooien en gevangen nemen der rooverbende, waren er groote provisiën in deze verzamelplaats achtergelaten, en hiervan had Nanton geleefd; en de gravin had gezien, dat er nog heel wat in voorraad was. Nantons schuilplaats in die onderaardsche woning was des te veiliger, dewijl de roovers, ten einde de lieden uit den omtrek te verhinderen nabij het oord te komen, waar zij hun gestolen waar verborgen hielden, ijverig het gerucht hadden verbreid, dat het in de gang spookte.

Eerst was Nanton verbaasd, toen boos over de onverwachte verschijning van mevrouw van Blancheville in zijn onderaardsch gebied; maar haar verklaring, dat zij niet met eenig boos plan tegen *hem* daar gekomen was, gevoegd bij haar deftige houding en flink gedrag, ontwapende zijn achterdocht. Nanton was van geboorte een aanzienlijk man, maar hij was tot een slecht en goddeloos leven vervallen; ofschoon hij in zijn jeugd goed opgevoed was. Hij zag dadelijk, dat Constance een adellijke dame was, al stond zij daar nog zoo eenvoudig gekleed voor hem; en daar kwam bij, dat hij meende Constance geleeke veel op een lief en vroom meisje, door hem, toen hij nog een jongeling was, vurig bemind. Het had hem reeds geruimen tijd verveeld, als levend begraven te zijn, waarbij hij zijn bestaan in deze verwulfsels vergeleek, en een verandering, hoe dan

ook, zou hem welkom wezen. Al deze dingen te zamen hadden een buitengewone uitwerking op den rooverhoofdman, en hij gaf toe aan de beking, die de schoone, vriendelijke gravin op hem uitoefende; een beking, die vaak zoo machtig werkt, zelfs op de wildste en ruwste menschen. Hij vroeg haar hem te beloven, dat zij nooit tot zijn nadeel de verklaring, die hij wilde afleggen, zou gebruiken; en nadat zij die belofte gedaan had, maakte hij zich aan haar als Nanton bekend.

Op het eerste oogenblik was Constance een weinig verbluft, maar haar scherpzinnig oordeel zag dadelijk in, hoe deze onthulling van Nanton een middel

kon zijn om voedsel aan den graaf en zijn garnizoen te verschaffen; daarom vroeg zij den rooverhoofdman al den voorraad daar opgelegd over te geven aan den graaf van Blancheville en zijn soldaten; haar veilig uit dit onderaardsche verblijf in

het kasteel der vesting te brengen, en dan zou zij bij de koningin vergiffenis voor hem verwerven.

De oogen van den ouden roover flikkerden van blijdschap bij het vernemen van deze voorwaarden, en hij antwoordde met een volmondig: »ja, gaarne.»

Toen schreef mevrouw van Blancheville haastig

een brief aan koningin Johanna van Navarre, verhaalde haar vreemde ontmoeting, en hoe het Nanton zelf was, die haar onder den grond van schrijfgereedschap had voorzien, en voor wien zij volkomen pardon vroeg, wegens de diensten, door hem thans aan de gravin en aan de vesting bewezen. Dezen brief gaf zij aan Nanton, terwijl zij hem verzocht zoo spoedig, als hij haar verliet, dien zelf naar Pau te brengen; terwijl hij uit voorzichtigheid zich vermommen moest, dan zou hij, daar men hem al lang uit het oog verloren had, allerwaarschijnlijkst niet herkend worden.

En zóó betrad Constance het overige van dien donkeren weg onder den grond, geleid door denzelfden persoon, die haar eerst zoo verschrikt had. Terwijl zij voortgingen kon zij niet nalaten, door vurige liefde gedreven, tot het oude opperhoofd der roverbende te spreken over het heil zijner ziel en over het dierbare bloed van Jezus Christus, dat van alle zonden reinigt; over die almachtige genade Gods, die zelfs de diepst gevallenen kan oprichten, die tot Hem om genade roepen, gelijk zulks eens de moordenaar aan het kruis deed.

Door Gods genade zonken de woorden der vriendelijke, vrome, jonge dame diep in het hart van den ouden man; wien het toescheen als hoorde hij een echo van het onderwijs, hem vroeger gegeven. — Toen zij nu aan het einde van de gang kwamen, schoven de nog krachtige vingers van Nanton de roestige grendels weg van de deur achter het tapijt in de groote zaal van het kasteel. Daarop namen die twee vreemdsoortige tochtgenooten afscheid van el-

kander, terwijl van de lippen des roovers woorden kwamen, die hij sedert tal van jaren niet had geuit : God moge U zegenen, Mevrouw, voor wat gij tot mij gesproken hebt.

Dit was het einde der geschiedenis, die Constance van Blancheville aan haar echtvriend verhaalde, en de geharde krijgslieden stonden om haar heen en luisterden met gespannen aandacht ; en voor zij geëindigd had was de verweerde wang of de grauwe baard van elk hunner bevochtigd door een traan. De oude Bourgon boog eerbiedig zijn hoofd, vouwde zijn handen en zeide : Wij loven en prijzen U, Heere, onzen hemelschen Vader, wegens de liefde en barmhartigheid aan dit uw kind bewezen !

VII.

BESLUIT.

Er blijft ons, waarde lezer of lezeres, nog maar weinig te vertellen overig. De bezetting, ruimschoots van levensmiddelen voorzien door den voorraad uit de verwulfde kamer, hield het nu gemakkelijk uit, tot de troepen, door de koningin gezonden, de belegeraars overvielen, hen versloegen en de vesting ontzetten ; weldra kon de graaf met zijne jeugdige gemalin aan zijn zijde en gevolgd door zijn dappere officieren en soldaten in triomf uittrekken.

De koningin was eerst zeer verbaasd geweest over

de komst van Nanton, doch in haar groote vreugde over de goede tijding, die hij haar van mevrouw van Blancheville bracht, schonk zij hem gratie. Hij nam dienst in het Hugenootsche leger, en stierf den heldendood op het slagveld, strijdende voor het ware geloof met den naam zijns Zaligmakers op de lippen; van den dag zijner ontmoeting met Constance in het verwulfsel af, had hij een nieuw leven geleid.

»Mijn kind,« zeide de oude Maria, de eerste maal dat Constance haar en Pieter weder bezocht, mijn Pieter is een gelukkig man, omdat hij een aandeel had in de onderneming; en gij, mijn lieve, hebt ondervonden, dat de Heere zijn belofte aan u heeft vervuld, gelijk Hij dat doet aan allen, die Hem liefhebben: »Ik zal u niet begeven en ik zal u niet verlaten.«